

5П1 237

610108503

COBISS •

Mirko Kus-Nikolajev:

Antisemitizam bez maske

ZAGREB 1935

NAŠ FRONT

objaviti će tokom narednih mjeseci slijedeće
brušure:

Milivoj Magdić:

KORPORATIVIZAM KAO GOSPODARSKI SISTEM

Bogdan Krekić:

SLOBODNI ILI FAŠISTIČKI SINDIKATI?

M. S. Štedimlija:

UMJETNOST I RADNIČKA KLASA.

Spectator:

MASONERIJA I CRKVA.

Mirko Kus-Nikolajev:

AKTIVISTIČKI SOCIJALIZAM.

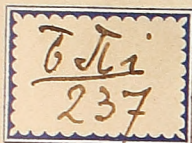
IZDAJE:

RADNIČKA ŠTAMPA K. Z.

ZAGREB,

HAULIKOVA 10/IV.

ug 2555 0599

Nais front

УН. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 108503

Mirko Kus-Nikolajev:

Antisemitizam bez maske

ПОКЛОН

УНИВЕРСИТЕТСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ

ОД

Г. Луиса Вукана

ZAGREB 1935

807 80

Izdaje »Radnička štampa«, Zagreb
Predstavnik Vojin Gjurašević, Zagreb
Odgovorni urednik Josip Ošlak u Mariboru

POSTAVLJA SE PITANJE

Varošica Polna u Čehoslovačkoj postala je godine 1901. mjesto u koje su bile uperene oči antisemita. To ime je postalo njihova bojovna parola, lozinka kojom se pozivalo na odlučnu borbu i obračun protiv Židova. Sav fanatizam, sva svirepost iz mučnih perioda ljudskog društva našla je ponovno mogućnost divlje i surove provale.

Židovski momak Hilsner bio je optužen da je ubio neku kršćansku djevojku. Vješta antisemitska hajka doskora je ovo nedokazano umorstvo pretvorila u ritualno umorstvo i time zarazila široke mase naroda u kojima su još tinjala, tradicijama prenašana, vjerovanja da Židovi za neke svoje obrede upotrebljavaju krv kršćanske djece. Ta zaraza je bila tako jaka da je i pokraj sumnjivih i nepouzdatih svjedoka i slabih indicija državnog tužioca porotni sud osudio Hilsnera.

U tom metežu razularenih strasti stupio je u borbu Th. G. Masaryk, pretstavnik već u ono vrijeme prilično izumrlog građanskog humanista i liberala. U borbi protiv antisemitske pošasti stavio je Masaryk na kocku svoju naučnu karijeru, svoj ugled i svoju egzistenciju. Zašto? Zar za Židova Hilsnera inače propalog i bijednog probi-svjeta? Ne. Radi moralnog principa, radi nepovrijedivosti razuma, radi sadržine kulture. Samo je slučaj da je objekt ove borbe bio zapušteni momak Hilsner. Borba se vodila

na jednoj strani za najviše moralne vrijednosti a na drugoj je služila da se razulare najniže i najživinjskije strasti u čovjeku.

Polna! — je bio bojni zov da se na lažnoj podvali ritualnog umorstva povede duhovno, tjelesno i materijalno razračunavanje sa Židovima. A u prvom redu materijalno. Stara i krvava igra opetovala se ponovno na pragu XX stoljeća, kada se sa pravom moglo misliti, da su stare aveti već davno zaboravljene.

I pozadina borbe oko Polne je jasna. Svoje mišljenje o antisemitizmu je Masaryk u onim danima jasno izrazio:

»Antisemiti tvrde da hoće da oslobode narod o privrednih vampira. Ali narod, odnosno narodni slojevi, koji su odgojeni u obožavanju privrede u stvari su već spremljeni za razne vampire židovske i kršćanske konfesije. Koliko se može vidjeti antisemitsko praznovjerje je opće, internacionalno. Protiv njega je nužno zajedničko nastupanje svih protivnika.«

Ovo obesčašćenje ljudskog morala i razuma na pragu našeg stoljeća našlo je svoje produljenje kroz čitav naš krvlju natopljeni vijek. Poziv Masaryka na borbu protiv antisemitizma zamro je u divljanju neodgovornih manijak i bandita.

Pod maskom vjerskog, moralnog, rasnog, kulturnog prestiža vodi se borba protiv jedne manjine: borba svirepa, krvava i nemilosrdna. Nema istorijskog mjerila kojim bi se duhovne i tjelesne patnje i stradanja Židova kroz duga i jezovita stoljeća mogla i približno, površno ocijeniti i odmjeriti. Ko da se ne sjeti na riječi Williama Shakespearea, koja stavlja u usta Shylocku:

»Ja sam Židov. Zar nema Židov ruke, noge, čutila, sklonosti, strasti? Zar se ne hrani istom hranom, zar ga ne ranjava isto oružje, zar nije izložen istim bolestima, zar ga ne liječe isti lijekovi? Zar ga ne grije ljeto zar ne zebe zimi kao i kršćanin? Kad nas bodete zar ne krvarimo? Kad

nas golicate zar se ne smijemo? Kad nas trujete zar ne umiremo?»

Koliko povrijeđjene, raskrjavljene čovječnosti ima u tim riječima Shylocka? I koliko su puta morale kroz stoljeća biti izgovorene u očajnim časovima napuštenog, proganjanog i izmrcvarenog naroda? I kad Shylock gornjim riječima nadodaje više rezignirano nego borbeno pitanje: »I kad nas uvrijedite zar da se ne osvetimo?« onda se zaista moramo pitati kako je izostala osveta na sva počinjena zvjerstva i krvološtva? Izostala je jer su nasilja vršena na jednoj bespomoćnoj manjini i ta činjenica povećava odvratnost pred učinjenim zločinima. Povećava našu grozu nad djelima izvršenim na slabim i nezaštićenim muškarcima, ženama i djeci.

Na bespomoćnoj židovskoj manjini iskalio se bijes zalutalih instinkata. Zločin za zločinom se tovario na ledja Židova; zločini apsurdni i sadistički smišljeni. Sve nedaće, sve nesreće, svi sukobi sve je to nabacano na jedan bespomoćni narod, koji je to sve morao krvavo da ispašta kroz stotine godina. Ispravno piše Valeriu Marcu:

»Kada uslijed privrednih izmjena nastane nestašica gotovine, kad seljaci moraju plaćati porez u novcu a ne u plodinama, kada su velikaši prisiljeni da prodavaju svoja imanja i od slobodnog plemstva postaje dvorsko, kada krstaški ratovi upropašćuju prometne veze, kada su kreditne brigade radi otkrića, seoba naroda ili provala na dnevnom redu, — onda se matematskom sigurnošću Židove ubija i proganja.«

Ovaj nesretni narod imao je istorijsku zadaću da bude ventil za nagomilana neraspoloženja, privredna srozavanja i socijalne nategnusti naroda, medju kojima je živio. On je plaćao vjerske, ekonomske, političke cehove istorije.

Zašto? To je pitanje u ustima sviju onih koji stoje bespomoćno pred bujicom antisemitizma, koja danas novom snagom struji preko Evrope. Zašto je židovski narod

žigosan mržnjom? Zašto se vodi protiv njega tako okrutna borba? U čemu je njegova krivnja a ako je nema u čemu je zločin njegovih progonitelja?

Život našeg prosječnog čovjeka nabijen je predrasudama o kojima ne vodi računa. Jedna od tih predrasuda je — krivnja Židova. Mali kršćanin je inficiran mržnjom na ubojice Isusa a veliki razvija u sebi mržnju na ubojice svoje egzistencije: židovske kapitaliste. Moralni i materijalni uslovi mržnje isprepliću se između sebe da ih je često teško razlučiti. Impresije djetinjstva, ostanci jednog iznakaženog odgoja premataju se u neodredjene forme antikapitalističkih nastrojenja kojima je podložen svaki mali čovjek: činovnik, zanatlija, radnik. Židovski kapitalistički vampir to je centralna tačka antikapitalističkih nastrojenja malog čovjeka.

Zasebni privredni život Židova izaziva zavist i mržnju. Zatvoreni, patrijarhalni krug njihovog ličnog i zajedničkog života izaziva nepovjerenje. Zasebni stil njihovog duhovnog života i zasebni oblik njihovog stvaralaštva izaziva nemir. Ne ispitujući uslove njihovog materijalnog i moralnog života, ne ispitujući istorijske faktore koji su u njemu saradjivali, prosječni čovjek se najradje podaje jevtinim sugestijama svoje okoline, koja ga proračunano upućuje da u Židovu traži i vidi uzroke svih svojih podrovanih položaja u životu i društvu.*)

*) Ono što donosi berlinski časopis »Seher« pokazuje potpunu moralnu zalutalost. U tome se listu ozbiljno preporučava životinjsko porijeklo Židova. Jedan dopisnik piše: »... Židove se ne može priznati kao rasu već kao proizvod unakršćavanja čovjeka i životinje. Radi toga je i razumljivo radi čega je Židov dokazivao da su se i drugi ljudi razvili od životinja. Kako znamo to nije slučaj ali kod Židova je to zaista slučaj.« Redakcija lista nadovezuje dokazima o životinjskom porijeklu Židova i to izlažući tumačenja nekog L. von Liebenfelsa, koji veli da je jedan dio ljudskog roda božanskog porijekla i u starim

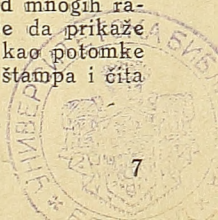
Ima neka paklenska dosljednost u antisemitizmu. Istina, tokom istorije se mijenjaju parole ali osnova izgrađena na materijalnom ocijenjivanju Židovstva ostaje više ili manje trajna. Valeriu Marcu je te momente u navedenim riječima savršeno jednostavno izrekao.

I kroz naše dane u vezi sa današnjim privrednim sistemom, odzvanja urlanje o židovskom kapitalu. Ali što je kapital! On je samo dio opće negacije, koju unose Židovi u naš društveni život! Antikapitalistička nota pod kojom antisemitizam često hoće da formira neki socijalni okvir podsjeća na riječi bečkog demokrate F. Kronawettera da je takav »antisemitizam socijalizam glupana«. Ali antisemitski krugovi hoće više da obuhvate; židovski kapitalizam je za njih samo jedna strana židovske negativnosti; na drugoj se strani ona izražava u masoneriji, socijalizmu, komunizmu itd.

U haotičnoj današnjici antisemitizam ima u svakoj peći žarilo, za svaku ranu znade mast. On je našao najjednostavniji nazivnik na koji svodi sve ekonomske, kulturne, socijalne i moralne potrebe današnjice. Taj nazivnik je — Židov. On je to danas u produljenju jedne tradicije koja se već mnogo stotina godina upija kao polip u duše i mozgove ljudi.

Antisemitizam je otvorena, zagnjojena rana na našem kulturnom i socijalnom organizmu. Tu ranu treba liječiti pa makar i ispaliti usijanim gvoždjem. Ukoliko antisemi-

se izvorima spominje pod imenom bogova i polubogova dok je drugi dio nastao time što su se odmetnuli polubogovi, pali andjeli, parili sa životinjama. Radi toga se u starim predajama i govori o bićima na po životinjama a na po ljudima. Prema tumačenju redakcije i danas je životinjski karakter tog uslijed toga sačuvan kod mnogih rasa. — Ovo jedinstveno tumačenje ima dakle da prikaže Židove ne samo kao lošu i štetnu rasu već kao potomke sparivanja ljudi sa životinjama! I to se piše, štampa i čita u XX. stoljeću!

tizam nije profitski račun »arijevskih« konkurenata on je oznaka duševne zalutalosti, nemorala i kulturne zaostalosti. S njime treba obračunati radi formiranja jednog višeg životnog izraza ljudske zajednice.

VIVA LA FÉ

Godine 1480 uveo je Ferdinand Katolički inkviziciju u Španiji. Njena je zadaća bila da očisti katolicizam od sviju vrsta jereze prvenstveno od marana (pokrštenih Židova) i moriska (pokrštenih Maura) za koje je postojala sumnja da nisu prekinuli veze sa svojim prijašnjim vjerama. Nekoliko godina kasnije već je madridski liječnik i pisac Juan Huarte de San Juan pokušao da biološki ustanovi loše osobine Židova koje da su opasnost za katolicizam. Onda još nije bila poznata »rasna« teorija o »inferiornosti« Židova ali osnovi »rasnog« tumačenja već su izraženi u posmatranju Huartea, koji je tvrdio da su okolnosti u životnom razvoju židovskog naroda uzročnici neke crne žuči uslijed koje su Židovi podmukli i pakosni prema svim nežidovima. Ova žuč iskvarila je židovsku krv i ona je opasna i štetna za nežidovsku u ovom slučaju katoličku okolinu. Ovu »teoriju krvi« praktično je prvi iskorištavao veliki inkvizitor Toma Torquemada. Za njega nije bila dovoljna činjenica učinjenog prestupa već je zavirivao, ispitivao, istraživao pripadnost Židovstvu i kroz generacije unatrag. Da neko bude kao jeretik sumnjiv bilo je dovoljno da je pradjed bio Židov. Ovo njuškanje za čistom krvlju imalo je strašne rezultate. Treba držati na umu da su se Židovi kroz stotine godina svog boravka u Španiji, a pogotovo u vrijeme svog slobodnog razvoja, izmješali sa svojom okolicom do te mjere da su i porodice najvišeg plemstva bile »okužene« židovskom

krvlju. Torquemoda je imao široko područje rada i »pokvarena« krv se cvarila na stotinama lomača.

Izgleda u prvi mah da je ova »teorija krvi« potpuno beznačajna pa i besmislena. A ipak se nakon 450 godina ponovno pojavljuje u antisemitskom učenju rasista. A ni kroz tih 450 godina nije zamrla ni bila zaboravljena; krv (duh) Židovstva igra u čitavom tom razdoblju vidnu ulogu i ona ima da istorijski tereti položaj Židova među evropskim narodima. Ako je prije »krv« oštećivala, sramotila katolicizam sada upropašćuje plemenitu arijevsku rasu.

Tvrđnja je bila jednostavna; tjelesne i duhovne osobine Židova uslovljavaju njihove štetne uplive na nežidovsku okolinu i pravo, što više dužnost je ove okoline da se svim sretstvima odupre tim uplivima. Na tom terenu praskaju danas rasističke parole često isto naivne kao i mišljenje Juan Huartea. — Nije ovdje od odlučne važnosti, da li su Židovi »čista rasa«^{*)} ili »mješavina loših rasnih elemenata.« U tom pogledu su rasisti potezali sada jedno sada drugo stanovište već prema tome, koje im je više odgovaralo. U stvari se htjelo dokazati, da su Židovi u cijelosti opasnost za tjelesnu i duhovnu opstojnost arijevske rase, opasnost za njenu kulturnu vrijednost i sadržinu.**)

*) Potpuno je krivo shvatanje, da su Židovi posebna »rasa«. Židovi su narod, koji je sastavljen od raznih rasnih elemenata. Rasne temelje Židova sačinjavaju prednjo-azijska i orijentalna rasa. Tome pridolaze rasni uplivi hamitske, nordijske, mongolske, negroidne, mediterane i istočno-baltijske rase. Nešto ima prema snazi pojedinih rasnih upliva razlike između sefarda i aškenazija. Kao i svaki narod tako su prema tome i Židovi sastavljeni od jednog rasnog mozaika. — Pogotovu je smiješno govoriti o »semitskoj« rasi. Postoje samo narodi sa semitskim jezikom ali nikakva semitska rasa. Dakle je i reč »antisemitizam« besmisao. »Izumio« ju je pokršteni Židov Gustav Marr.

**) Kao prilog smedjoj kulturi od interesa je naredni

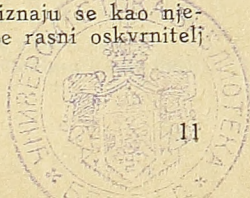
Tako je danas; ali put do rasizma je bio dug. Tragedija židovske krvi je ranije počela.

Godine 70 n. r. v. razorio je rimski imperator Titus Vespasianus Jerusolim i uništio ostatke nekadašnje židovske države. Rušenja, raseljavanja, progoni, bijekstvo, pokolji, palež razvalili su otadžbinu jednom čitavom narodu. U razmaku od zamalo dvije hiljade godina dvije su krupne ličnosti opisale herojsku borbu židovskog naroda za slobodu: Josephus Flavius, očevidac i Lion Feuchtwanger, savremenik ovog divnog stoljeća na koje je mislio Przybyszewski kada je uskliknuo: Svinjskog li vremena u kome moram da živim! — Umirući Jerusolim okupan je bio u židovskoj krvi i njegov smrtni grč bio je popraćen vapajem obespravljenog naroda.

I započelo je beskonačno lutanje jednog cijelog naroda. Dok nije došao čas da je židovski narod morao poći kroz krvave i tamne klance vjerske netrpeljivosti i dok njegov put nije bio skrenut na mučilišta i lomače. Teška je činjenica da je u tim progonima učestvovala i crkva i time na neki način legalizirala i sve druge progone.

Motivi crkve u progonima bili su različiti: crkva nije podnosila u svojoj težnji za samovladom starije vjerske zajednice; crkva u svojoj ratobornosti htjela je sve i svakog obratiti ili ga staviti pod mač; crkvi i njenim vjernicima bila je nepodnošljiva zasebnost i osebujnost života Židova i konačno ih je uznemirivala otpornost i neuništivost ovog nesretnog naroda. A konačno, a to je najvažnije, podloga svih tih progona, maskiranih svim mo-

prijedlog za zakonski nacrt štampan u listu »Kampfbblatt« (Kottbus): »Nijemac, koji se upušta u intimni odnošaj sa nearijevkom kažnjava se radi oskvrnuća rase sa robijom do 15 godina. Ujedno mu se oduzimaju građanska prava a njegov imetak se konfiscira u korist države. Potomci iz ovakvog sramotnog odnošaja ne priznaju se kao njemački građani. U ponovnom slučaju će rasni oskvrnitelj biti steriliziran.«

gućim frazama, bio je **privredni položaj** Židova, koga je feudalno društvo **samo** stvorilo jer taj položaj je posljedica jednog određenog istorijsko-ekonomskog razvoja. Da su parole protiv Židova nikle u krilu klera to dovoljno svjedoči njihov karakter.

Pozivalo se na progone da se osveti smrt Isusova, izmišljala su se oskvrnuća hostija, izvikivala ritualna umorstva kršćanske djece.

Progoni Židova počinju sa krstaškim ratovima za vrijeme kojih su uništene najstarije židovske općine. U borbi protiv »pogana« namirivali su se »pobožni vitezovi« i na Židovima... Onako usput. Mnogi su se tako riješili i svojih vjerovnika, što je i kasnije često bio slučaj. Jevtin način podmirivanja dugova... Nekoliko odabranih primjera osvjetliće nam ove progone. Godine 1171 poubijana je cijela židovska općina u gradu Blois — radi ritualnog umorstva neke djece. Ta oğavna laž ostala je živa do XX. stoljeća i uvijek je dobro posluživala za podjarivanje masa. — Progoni u XII. i XIII. stoljeću protezali su se kroz Njemačku, Francusku i Englesku. Tako je na pr. 1241. ubijeno 180 Židova u Frankfurtu, jer da su Židovi priječili nekom mladiću da se pokrsti. Opet je na površini vjerski razlog.

Nekako krajem XIII. stoljeća javlja se nova lozinka za progone, govori se o oskvrnuću hostije.

Progoni su počeli u Röttingenu (20. IV. 1297.) i trajali pô godine neprestano. Uništeno je oko 140 židovskih općina u Bavarskoj i Austriji. Kad se 1320. pročula vijest o novom krstaškom ratu (Filip V.) lutalo je cijelom zemljom 40.000 pastira pod vodstvom svećenika po Francuskoj. Tom prilikom uništeno je oko 120 židovskih općina. Opet 1337., radi tobožnjeg oskvrnuća hostije, započinju svirepi progoni Židova prilikom kojih su gotovo iskorijenjeni u Bavarskoj, Češkoj, Moravskoj, Austriji.

Naročito su divlji bili progoni od 1348. i dalje kad se Židovima podmetnulo da su trovanjem bunara uzročnici

kuge. Stotine hiljada Židova platilo je glavom a uništeno je oko 300 njihovih općina.

Od 1422., u vrijeme husitskih ratova, stradali su i Židovi. Zašto da se tako zgodna prilika ne iskoristi? Već 1453. je **sam** papa Nikola V. autorizirao progone Capi-strana nazvanog »Bič židovstva« u Šleziji, Češkoj i Poljskoj.

Ovdje je nabačeno samo nekoliko podataka o progona-ma, moglo bi ih se nizati u nedogled. Od godine 1480. započinje svoje djelovanje inkvizicija i ona unosi u pro-gone neki red i sistem. I ako su se do onda progoni ne-prestano nizali ipak su izbijali sporadično, sada su vezani uz određen plan i uslijed toga su još strašniji i krvaviji. — Plameni lomača obasjali su cijelu Evropu, a u Španiji su trajno gorile. Viva la fé! Živila vatra!

I to se sve činilo u ime Isusovo i u ime njegove sve-obuhvatne, sveljudske ljubavi. — Za vrijeme posljednjeg ustanka u Španiji zapalila se crkva u malom asturskom mjestu Bembibre. Radnici su iz crkve spasili skupocjeni Isusov kip i izložili ga na trgu sa natpisom: »Isuse, tebe poštujemo jer ti pripadaš nama.« Ko je bio bliži vijesniku ljubavi iz Nazareta: krvlju poprskani inkvizitori ili pro-gonjeni, siromašni rudari iz Asturije?!

Kod progona Židova izlazili su na površinu redovno vjerski motivi, u njihovom znaku činjena su razračuna-vanja. A jesu li uistinu ovi vjerski motivi bili stvarni po-vođ progona?

Poremećeni društveni odnosi i klasne suprotnosti su se odvijale u vidu vjerskih razmimoilaženja. To je odlika srednjeg vijeka, gdje je iz materijalnih odnosa izrasla ideologija obavljena religijskim velom. U tom vidu i veli Otto Heller:

»Tako zvani srednjevjekovni način mišljenja oblikovao se u prožimanju društvenog života sa vjerskim pretstavama. Klasne borbe su bile zastrte

protivnostima između crkve i jeretičara, između religijskih pravaca od kojih je svaki posjedovao svoju zasebnu klasnu sadržinu. Borba protiv Židova mogla se u to doba odvijati samo u religijskoj formi.«

Borba između crkve i jeretičara počivala je na izrazito socijalnoj podlozi. Svi pokreti jeretičara bili su u suštini socijalni protesti protiv feudaliziranja crkve i njenog neskrupuloznog bogaćenja. Jeretičari traže i ističu parole praksičanstva i protiv tih parola ustaje bogata crkva ognjem i mačem. Vanjski oblici te borbe manifestuju se u religijskom razračunavanju ali u bitnosti se radi o socijalnim suprotnostima.

I u pitanju Židova je isto. Ako i usvojimo stanovište Otto Hellera, da su Židovi i u svojoj domovini bili trgovci ne možemo a da ne podvučemo dobro poznatu činjenicu, da su se Židovi u društvenim odnosima u koje su zalazili morali izgrađivati u ovom privrednom tipu jer im je bila oduzeta svaka mogućnost da svoj opstanak osiguraju na drugoj materijalnoj podlozi. Sticanje pokretnih kapitala, koje je bilo i danas je jedan od glavnih momenata u akcijama antisemitizma nije nikakva »prirodna« osebina uslovljena rasnim ili narodnim odlikama već je to osebina koja se razvila, kako Karl Kautsky veli, »iz istorijske zasebnosti njihovog socijalnog razvoja«. Ali ta privredna osebina morala ih je neminovno na društvenom terenu dovesti u sukob sa feudalnim sistemom. Novčana privreda je i bila jedan od uslova podriivanja feudalne privrede. Protiv pokretnih kapitala bori se već srednjevjekovni feudalizam, bori se crkva kao najkrupniji feudalac, a kako su u glavnom njegovi nosioci bili Židovi to se na njima lomio otpor ugroženih feudalaca. Pošto su se suprotnosti riješavale u vjerskom stilu to je i protiv Židova povedena borba na vjerskoj podlozi. Tome još pridolazi da su Židovi bili nezaštićena manjina, bez ikakvih prava, pa prema tome nisu pohodi povedeni protiv njih bili skopčani sa bilo kakvim rizikom, —

Treba naglasiti da ta »poslovnost« koja se Židovima tako rado vješa za vrat kao njihova isključiva i usto negativna osebina nije bila ni jest apsolutna karakteristika njihove duševnosti. To već dovoljno svjedoči nepregledni niz umova bez kojih ne možemo zamisliti razvoj naše kulture.

Kad je o tim lošim osebinama riječ čovjek se mora nehotice sjetiti one besprimjerne herojske borbe protiv Rimljana. Ni jedan narod antike nije sa tolikom požrtvovnošću branio svoju slobodu. Knjige Josephusa Flavijusa i Liona Feuchtwangera o židovskom ratu su dokumenta jednog besprimjernog heroizma.

Ali suprotnosti unutar društva palile su one bezbrojne lomače, koje su osvjetljavale put evropske civilizacije.

Ovaj privredni motiv ostao je sve do danas sakriveni razlog čitavog sklopa antisemitizma. Nečista »krv« se miješala sa nečistim zlatom.

Tu »kapitalističku nastranost« Židova Werner Sombart sasvim drugčije ocjenjuje nego mnogi njegovi kolege ekonomisti u današnjoj Njemačkoj. Za Sombarta postaje kapitalizam germansko-židovska stvar:

»Germanska rasa pridonosi razvoju kapitalističkog duha poduzetnu prodornost, »faustovske zasade, žilavu otpornost, konstruktivne, arhitektonske sposobnosti; židovska rasa veliku radinost, spekulativni smisao, dobru računicu, sposobnost uživanja, težnju za napretkom.«

Zaista sjajna alijansa germanskog i židovskog kapitalističkog kruga! Sombart je što više uvjeren da se kapitalizam može kompletirati samo sa odlikama Židova i Germana, koji se međusobno upotpunjuju. Jeli to zaključna bilansa nakon skoro 2000 godina stradanja jednog naroda? Da će u kapitalu pobijediti? Put ogromnog dijela Židova ide drugom stranom ide u susret grupaciji opće ljudske zajednice. Taj put su iskupili besprimjernim žrtvama i stekli saznanje da trijumf života počiva na novom čovjeku.

Prekaljeni progonima oni su pouzdani pioniri čovječanstva i na tom djelu treba da se sjete riječi Maksima Gorkog: »Ne zaboravljaju se uvrede nanese čovjeku i — neka se ne zaborave!«

AHASVEROV PUT

Legenda priča: Noseći krst na Kalvariju posrnuo je Isus pred kućom Ahasvera. Ahasver ga je surovo odgurnuo i zato je bio proklet da bez mira i počinka kao besmrtna avet luta kroz sva vremena, da ne nadje smirenja u smrti. Grozota tragičnosti Vječnog Židova Ahasvera, riješena realnosti legende, je tragedija ljudske ideje uopće, nesmirene i nesavladive. Za prosječnog čovjeka svaka ideja imade na sebi nešto griješnoga jer izvire iz saznanja protiv kojih se čovjek instinktivno bori da održi svoju ravnotežu. Prosječni čovjek ne voli da bude uznemiren, uzbudjen; on izbjegava svaku novu ideju jer prijeti da će mu razbiti izgradjeni, tradicijama i odgojem učvršćeni, životni okvir. Ideja je za njega grijeh i lutanje Ahasvera, neumorno traženje ljudskog duha, je za njega griješnog porijekla. Ahasver je morao griješiti, da bude sudjen na beskrajni i beskonačni put kroz vijekove.

Sadržajna je ocjena lutanja, koju postavlja Walther Rode: »Vječni Židov je ideja ljudske sudbine, koja se, vječna kao i sve ideje, mora neprestano ostvarivati.« Neprestana borba ljudskog duha, neprestano njegovo nastojanje da svoje vrijednote stavi u život, u stvarnost to je sadržina legende o Ahasveru. Lutalica Ahasver je stranac u svim sredinama, koje su se ukočile i odrvenile, on je za njih više nego nepodnošljiv, on je strašan. Ne strašan po prokletstvu koje mu je na ledja nabacila jedna legenda već strašan po svojoj nesmirenosti.

I put židovskog naroda iz kojeg je Ahasver potekao je kroz vijekove put nesmirenosti i tragičnosti. Prokletstva mračnih vijekova rušila su se na taj put jer tim putem je kročila kroz vijekove jedna ideja strana onim narodima, kroz koje je prolazila ili tačnije kroz koje se probijala. Ta ideja je bila griješna jer je bila strana i na nju se oborila mržnja jednog poremećenog prestiža, jednog pokolebanog ugleda, ukotvljenog u jedan silom podržavani autoritet.

Evropski život razvijao se uvijek u granicama nekog prestiža, kome su morale biti podložene sve zasade čovjeka. Svejedno da li se ovdje radilo o vjerskom, moralnom, političkom ili kojem drugom prestižu. Na svaki je način taj prestiž bio moloh kome su bile žrtvovane nebrojene kulturne vrijednosti. Taj na autoritetu sile izrasli prestiž raskrvario je po sto puta svojim udarcima kulturni organizam čovječanstva. Prestiž je bio farizejski zaodjevena surova šaka vladajućeg staleža ili vladajuće klase. I taj prestiž je zahvatio i u život židovskog naroda, kada se njegova ideja s njime sukobila. Iza diaspore je život i kretanje židovskog naroda izvan njegove domovine jedna jedinstvena neprekidna tragedija. Sve gotovo tamo do Francuske revolucije odlučno je uplvisao na život židovskog naroda religijski prestiž katoličke crkve. Feudalno-klerikalni sistem oborio se na nemoćne »ubojice Isusa« besprimernom surovošću i divljaštvom. Fanatizam progonitelja jedino je mogla da nadmaši patnja progonjenih.

Kada se vjenčao Karlo II. sa Marijom Lujzom Orleanskom priredjen je svečani autodafé na kojem je spaljeno 50 Židova. Jedna sedamnaestgodišnja djevojka, koja je trebala biti spaljena doviknula je kraljici: »Smilujte se kraljice, kako da se odrečem vjere koju sam usisala majčinim mlijekom!« Ova mala mučenica žrtvovana je radi ideje koja se sukobila sa prestižom.

Kada je usponom građanske klase bio prigušen prestiž crkve građanska je klasa uz čisto rasni prestiž građdila i svoj moralni kojim je lomila jedan idejni svijet i

život. Na šiljke novog moralnog prestiža nasadjena je parola, da Židovi rastvaraju stoljetne kulturne vrijednosti, da su štetočinke u lijepo njegovanom vrtu čudorednog poretka.

Ova rastvorna snaga treba navodno da se temelji na materijalističkom shvaćanju svijeta, koje da je glavna odlika židovskog duha uopće.*) Besprimjerna je površnost ako već ne podvala govoriti o nekom sveopćem materijalističkom nastrojenju Židovstva. Naprotiv, u općem prosjeku Židovstva je duhovni faktor od daleko većeg i krupnijeg značenja nego »materijalizam«. Mi što više vidimo da su začetnici i pokretači najkrućeg materijalizma, kao podloge jednog svjetovnog nazora, upravo Arijevci: Büchner, Czolbe, Vogt. Duhovni svijet Židovstva živi i stvara u drugim razmjerima. I u svjetovnom nazoru židovskog odmetnika Barucha Spinoze, tog najčovječnijeg filozofa svijeta, se izražava moralni duh Židovstva. Glasoviti filolog Max Müller piše: »Ideja humanosti i čovjekoljubivosti, kako je nalazimo u Starom Zavjetu, nepoznata je arijevim narodima. Čuvstvo kao ovo: »Neka bude jedno pravo među vama, i tudjinu i domaćem, jer ja sam gospodin bog vaš« veoma bi čudno zvučilo pjesnicima Vede pa i samom Homeru.«

Židovski književnik Max Brod oporiče materijalističko shvaćanje kao filozofijsku karakteristiku Židova. U

*) U pogledu agitacije protiv materijalističkog duha Židova odlična je konstatacija Fritza Brügela: »Nacional-socijalisti se u svojim tvrdnjama ne obaraju samo na privrednu nadmoć Židova već prije svega na pošast, koju vrše židovsko-materijalističkim duhom. Treba već jedamput imati hrabrosti i protiv takve agitacije ustati i reći, da ako 99% Nijemaca nema toliko duha da svlada 1% židovsko-materijalističkog duha, da onda židovsko pitanje nije židovsko pitanje već njemačko pitanje.« Tu poduku o procentima duha mogu sebi da uzmu k srcu i naši antisemiti.

istorijskom materijalizmu Marxa on vidi njegov čisto **ne-židovski** karakter. Medjutim ovdje je od važnosti samo opća konstatacija jer se ni kod Marxa ne radi o krutom, nepokretom i neplodnom materijalizmu. Interesantnije je da Brod ističe ličnu notu kod Židova, koja je duhovno potpuno oprečna načelima determinizma, koji je za Marxovo učenje karakterističan. Radi toga, prema Brodu, Židov Bernstein skreće na desno priznavajući ličnu, voljnu komponentu u socijalizmu (socijalistički kantizam) dok nežidov Kautsky reprezentuje strogu liniju Marxovog determinizma. Ni ovo generaliziranje ne stoji jer je radikalni marksizam našao svojih nastavljača i među Židovima na pr. Rosa Luxemburg.

Ali svakako stoji da je u presjeku Židovstva duhovni faktor izrazit i razgradjen. Kroz dvije hiljade godina ispaćena i ponižena duša Židova izoštrila se do takve profinjenosti, da reagira na najmanje podražaje, gotovo do bolećivosti. Nijedan nežidov ne bi mogao stvoriti onako prefinjene duševne senzacije kakve je stvorio Gustav Meyring. I onda tragedija Židovstva nije bila samo kolektivna, narodna nego je u svakom pojedincu razriješila jedan trajni bolni spor između nutarnjih čuvstava i vanjske krutosti. To je vremenom moralo stvoriti onu osjetljivost koja nam je upadna recimo kod Otta Weininger, razapetog na problemu spola.

Od značenja je i pokušaj da se teoretski izgrade osnove za uređenje jednog novog društvenog poretka. Antisemiti u svojoj bolesnoj generalizaciji vide u cijelosti Židovstva nosioca »najmaterijalističkijeg«¹ društvenog poretka. Max Brod na pr. odbija Marxov kolektivism jer ne odgovara »židovskoj duši«. Načelo slobodne volje je za njega od presudnog značenja. Zato on prihvata sistem obavezne ishrane, koji je izradio Joseph Popper-Lynkeus. Prema Popper-Lynkeusu ima se zajednici osigurati minimum egzistencije: hranu, odjeću, stan, pokućstvo, liječničku pomoć, higijenske uslove i potrebne

kulturne vrijednote. Taj minimum daje država posretstvom produkcije, koja je u tu svrhu nacionalizirana. Iznad ovog minimuma za egzistenciju vlada slobodna konkurencija u privredi. Naprama privrednom kolektivizmu postavlja se privredni individualizam ali individualizam regulisan moralnim traženjima za sigurnost zajednice.

Mnogo toga pokazuje da je antisemitska formula o židovskom »materijalizmu« proistekla iz straha da se održi upostavljeni prestiž vrijednota naprama Židovima: naprama »duhu« Židovstva, koji da je rastvoran. Da je Židov uokviren u tvrdi materijalizam negacije svake moralne vrijednote može biti istina samo za onog, koji razvoj židovskog duhovnog života od proroka do danas savršeno ne pozna ili ne će da pozna. Nema sumnje da u duhovnim odlikama Židovstva ima nekih zasebnih poteza, zasebnih odlika. Stoji činjenica, koju je već istaknuo Martin Buber, da su se Židovi oduvijek osjećali kao stranci u neprijateljskoj okolini. U toj okolini nije uvijek bio od značenja privredni nerazmjer jer taj je nastao iz istorijske zasebnosti njihovog socijalnog razvoja. Ali je svakako taj socijalni razvoj održao i niz njihovih moralnih obilježja, koja su sa sobom donijeli iz svoje azijske domovine. Taj hiljadugodišnji socijalni odnos nemoćne, proganjane manjine u sredine netrpeljive, često i krvo- ločne većine, sačuvao je i konzervirao mnoge duševne zasebnosti, koje su i danas još arijevcu tuđe. Što više taj hiljadugodišnji odnos nije stvorio samo t. zv. poslovni duh on je izgradio i jedan duševni život u koji su bili utisnuti tragovi prošlosti tako mučne i tako bolne.

Psihološki je interesantan problem koji postavlja Max Brod. On govori o »ljubavi na distansu«, koju su gajili Židovi prema narodima u kojima su živjeli. Brod vidi opreku u tom pojmu jer ko ljubi taj hoće distansu da ukloni. Ko drži distansu taj vrijeđa ljubav. Ljubav i distansa se pobijaju. »Ali baš ta oprečnost«, kaže Brod, »je jedini mogući izlaz za duševnost Židova u diaspori naprama narodima u kojima žive«. Tu leži tragičnost

odnosa Židova prema okolini, tragičnost da jesu i ostaju neshvaćeni, strani pokraj sveg svog uživljavanja u tu okolinu. Primjer ove tragičnosti daje nam život i životno djelo pjesnika Heinricha Heinea.

Preosjetljivi židovski duševni život usadjuje u njih i razvija u njima neko osjećanje trajnog straha, ne straha životnog nego straha duševnog. Kroz vijekove je taj strah bio i pokretač njihove duševne agilnosti i pokretnosti. Ali taj strah je izrastao u njihovoj domovini i odlika je svih južnih Azijata. Jer taj strah radja trajno nastojanje da se prodre kroz stvarnost, da se zahvati suština problema, njegova jezgra. Židov je okružen problemima a sredina u kojoj je živio podizala je te probleme do golemih, užarenih upitnika. Ali to duševno nastojanje proizvelo je često i onu nutarnju potrganost, koja nam pada u oči u formi gotovo bolećiveg nemira. Sjetimo se samo na trajno problemima zaokupljenog, nemirnog i istrganog Walthera Rathenaua, jedne od najgenijalnijih ličnosti skorašnjih dana. Ako nigdje u našim danima onda se u njemu manifestovala ahasverska baština nasmirenog lutalice. Na jednoj strani suptilni filozof, štovatelj hasidizma na drugoj industrijalac, poklonik pruske ideologije. Trajno obuzet nutarnjim životom, njegov je profinjeni mozak bio neprestano u gibanju. Dok kapital proglašuje mehaniziranom svojinom organizuje njemačku industriju. Služi se riječima evanđelista Marka: »Jer kakva je korist čovjeku ako zadobije cijeli svijet a duši svojoj naudi« (VIII,36) i stoji na čelu najkapitalističkije institucije njemačkog rajha. (A. E. G.)

Ovaj nutarnji nemir, borba za smirenost oprečnih zaslada u njegovoj duši, predistinirao ga je, kao i nebrojene prije njega, za žrtvu. Ima logike u stradanju i smrti ovog čovjeka. Nemir i težnja, da uravna oprečnosti u svom duhu odvodi Rathenau pred taneta njegovih ubojica, koji bitnost tog čovjeka nisu nikad razumjeli.

Još više u nutarnjosti odvija se tragedija mladog Otta Weininger: težnja da spozna provalije mozga, da smiri

kosmičke i haotičke sile tjera Weininger da sam kidiše svoj život. On svoj zahtjev apsolutne čudorednosti iskupljuje svojim životom.

Weiningerova tragedija leži u njegovom nesvrhovitom traženju apsolutnih vrijednota i mjerila. Mogla bi se nizati bezbrojna imena Židova, koja su svjedočanstva vječnog lutanja za zadnjim istinama, vječnog nemira pred uskrsivanjem novih upitnika. Želja za konačnim smirenjem tjera potomke Ahasvera, simbola sudbine ideja...

I ti zasebni elementi izrasli u posebnoj životnoj sredini i kasnije razvijeni pod naročitim socijalnim odnosima, stvorili su od Židova vječnog stranca među evropskim nežidovima. On ostaje za njih tajna, mističko biće, knjiga sa sedam pečata.

Nema sumnje, da su mnoge zasade Židovstva primile vremenom i negativna obilježja. Ne mislim ovdje na »poslovni duh«, jer ne vidim razloga, zašto bi nežidovski »poslovni duh« bio po svom »poslovnom« karakteru simpatičniji od židovskog.

Ali jedno se ne može oporeći. Pozitivni elementi Židovstva bili su kroz vjekove ferment evropske kulturne istorije. Tkivo evropske kulture se ne može zamisliti bez onih židovskih niti, koje su tako često za njega karakteristične. Ono, što se nepravom zove »razorni« duh Židovstva nije ništa drugo nego kritički stav prema ustaljenim vrijednotama; vječni nagon, da se steče što veće i što dublje saznanje.

Opće-kulturnu značenje židovstva u razvoju društva, koje mu daje zaista kosmopolitsku važnost iskorištavao je antisemitizam da to značenje na prosto negira. Antisemitizam usko srašten sa nevjerovatno tjesnogrudim nacionalizmom nema i ne može imati organ za šira, ljutskija shvaćanja. Njemu nije pristupačno ni zaista skromno i nerevolucionarno shvaćanje Otto Landsberga:

»Internacionalno osjećanje proizlazi iz ljubavi prema vlastitom narodu. Čije je srce ispunjeno tom ljubavi taj shvaća što drugim nacijama znači nji-

hova narodnost. On u svakom narodu vidi kulturnu formu čije bi uništenje značilo gubitak za čovječanstvo.«

Ni ovaj, doista razvodnjeni, internacionalizam nije malograđanskom nacionalizmu pristupačan. Svaka šira, obuhvatnija, podubljenija kulturna misija izaziva samo njegov protest. Kao što ne će i ne može shvatiti osebnosti pojedinih narodnih zajednica tako pogotovo nije u stanju da shvati jedno nastojanje na općem planu čovječanstva. A upravo u međunarodnom kulturnom izražaju židovstva mi vidimo najpozitivniji dio njegove stoljetne duševne djelatnosti. Međunarodna, humanistička, mesijanska struja je, kako Kurt Hiller veli, najplemenitija baština židovstva, ona je zaista ono pozitivno, što je od istorijskog značenja za njegovu društvenu ulogu stečenu teškim životnim žrtvama kroz stotine godina svirepog progonstva.

I ako taj momenat pobjedi današnje društvene nastranosti, koje kočé oblikovanje velike ljudske zajednice, onda se može reći: Ahasver je prešao svoj put — on je na cilju.

ŽIDOV NIJE KRIV!

Uporedo sa razvijanjem klasne svijesti i klasnog saznanja radničke klase za nju su padale brane koje su čovječanstvo dijelile po narodnosti, rasi i vjeri. Sa parolom »proleter i sviju zemalja ujedinite se«, radnička klasa je istakla međunarodnu solidarnost iskorištavanih kao jedan od najvažnijih i najznačajnijih zahtjeva svoje ideologije.

Ali ne samo to, radnička klasa odbija, što više pobija nacionalnu, rasnu i vjersku mržnju i netrpeljivost. Radi toga ona odbija i antisemitizam kao socijalno i kulturno barbarstvo.

Međutim ondje, gdje radnička klasa još nije izgradila svoju kolektivnu svijest, gdje je ideološki upliv naročito mallogradjanstva još dosta jak, gdje je saznanje o istorijskom procesu nedovoljno i gdje radnička klasa još živi u počecima svoje organizacijone forme — ondje postoji i mogućnost da se antisemitizam vještim manevrima uvlači u redove proletarijata. Taj slučaj je kod nas. Ne mislim ovdje na onu revolversku antisemitsku štampu čije su tendencije odviše prozirne već mislim na onu organizovanu antisemitsku akciju, koju kod nas predvode klerikofašistički krugovi.

Ali ipak se nameće pitanje: kako je uopće moguće kod radnika, namještenika i intelektualca izazvati, pa makar kako vještačkim sredstvima, antisemitska raspoloženja?

U glavnom se ta raspoloženja upiru na dva momenta: na zasebni privredni i društveni položaj Židova i onda na promišljenu akciju kapitalističkih agenata da pozornost radničke klase svrate sa činjenica na obmame.

Bilo je vrijeme kad je za široke neupućene mase bilo jedno te isto: kapitalist ili Židov. Danas ni najzakovaniji mozak više neće moći podržavati tu obmamu ako makar i malo zaviri u današnje društvene odnose. Osiromašenje sve širih slojeva Židova prvenstveno srednjeg staleža na dnevnom je redu. Izratna poremećenja u privredi pogodila su veoma žestoko sitne židovske privrednike, koji sačinjavaju većinu Židova uopće. Zabluda je ako se misli da je privredni položaj Židova obilježen srednjim ili pogotovo krupnim kapitalom. Ogromna većina Židova je živjela i danas još životari na periferiji privrede: u malim pogonima, konfekciji, pokućarstvu, sitnoj malovaroškoj trgovini itd. I upravo te grupe sitne privrede su iza rata stradale. Nastupila je brza pauperizacija velikog djela Židova. Ondje gdje se taj privredni sitnež još održao ondje vlada nevjerovatna i neuporediva bijeda koju su iscrtavali Michael Gold, Albert Londres i drugi.

Do nedavno je broj Židova uposlen u osnovnoj produkciji bio prilično malen: malo ih je bilo zaposlenih u poljoprivredi, veleindustriji, rudarstvu itd. Danas se već zapaža izmjena: prelaz poljoprivredi i produktivnom radu u Rusiji, Južnoj Americi i prvenstveno Palestini.

Privreda sa sitnim, neproduktivnim, perifernim karakterom, koja je bila posljedica jednog prisilnog razvoja Židova kroz stoljeća njihove ekonomske i socijalne zaobljenosti i koja je imala kakve takve životne uslove u vrijeme sredjenijih odnosa prije strukturne krize kapitala danas je potpuno razbijena i razmrvljena. Srednji slojevi Židova su kao i srednji slojevi »Arijevac« izloženi istom procesu rasula. Ali dok je »arijevski« klajnbirger našao privremeno zakonište u fašizmu, židovski je bio osuđen

da produlji svoje stoljetno selenje ili da u mjestu boravka sačeka sporu smrt.

I moralne osebine Židova su prije čuvale taj sitni privredni sistem: kroz stotine godine podržavana izolacija zadržala je patrijarhalni način porodičnog života kao branu protiv nadiranja strane i neprijateljske okoline. Pišući o značajnoj knjizi Michaela Golda: »Jevreji bez novaca« ja sam rekao: »Michael Gold... je odrastao u njujorškom East Sideu, u onoj prenapućenoj židovskoj koloniji, gdje su se sklonili svi imigrirani Židovi, koje je novi kontinent prevario u njihovim nadama i očekivanjima. U prljavim ulicama, prljavim kućama i prljavim stanovima, stisnuti jedni uz druge, bez sunca, bez zraka, bez slobode žive ovdje hiljade i hiljade Židova namirujući svoj život sitnim zanatima i sitnim poslovima. Taj sitni život ispunjen sjećanjima na stari kraj i nadama u bolji život, koje se nikad ne ostvaruju, teče monotono i sporo između jučer i danas i sutra. Neprekidno jednako, bez promjena, bez iznenadjenja. — ... Gold život svojih sunarodnjaka razumije, razumije i njihovo stradanje i njihovu slijepu vjeru u prošlost, u život praotaca. Ta vjera ih je održala kroz vijekove, ona im je dala otpornost i snagu da žive, da se održe. Ali da li će ta vjera otaca, ta vjera u život otaca moći suzdržati i juriš kapitala? Hoće li na pr. East Side moći da se ogradi od nemani, koja puže oko njega i preko njega? Zar ona ne će razbiti patrijarhalnu izolovanost i razasuti sve članove ove zajednice na sve strane. — Gold... vidi zadnje faze židovske izolacije i neminovni put Židova u produkcionu proces: fabrike, rudnike, petrolejska polja.«

Ono što Gold predviđa za East Side to vrijedi za sve židovske zajednice koje još žive u privrednim anahronizmima. Stari i zastarjeli oblici života Židova danas se raspadaju i time otpadaju i one zasebnosti tog života, koje su naročito siromašnijim slojevima njihove okoline bili upadni i često zazorni.

Mnogo su bili uspješniji pokušaji da se na račun

židovskih kapitalista: industrijalaca, bankara, veletrgovaca, berzijanaca itd. raspiruju antisemitska raspoloženja. Siromašnim radničkim i seljačkim masama predstavljen je židovski kapitalist kao jedini uzročnik njegove bijede, kao štetocinja radi kojeg on mora sa svojom porodicom da strada i gladuje.

Antisemitska raspoloženja medju radnicima i siromašnim seljacima izazivao je sam kapitalizam kako bi skrenuo pažnju obespravljenih i iskorištavanih masa sa sebe i svog djelovanja na Židove. Židovi su trebali da ponesu na svojim leđima mržnju i bijes gladnih masa, koji je u stvari bio uperen protiv iskorištavača uopće a vještim manevrom je skrenut na Židove. Židovi su trebali i trebaju da otkupe grijeh kapitalizma. U odredjenju antisemitske propagande medju radnicima daje izrazito mišljenje Lenin:

»Antisemitizam se zove proširenje mržnje protiv Židova. Kad je carizam doživljavao svoje zadnje časove pokušao je da nesvjesne radnike i seljake nahucka na Židove. Caristička policija u vezi sa vlastelom i kapitalistima organizirala je pogrome Židova. Nastojali su, da mržnju od bijede razmravljenih radnika i seljaka protiv vlastele i iskorištavača svedu na Židove. I u drugim zemljama se vidi da kapitalisti podjaruju mržnju protiv Židova kako bi pogled radnika pomutili i odvratili ga od pravog neprijatelja; kapitala. Mržnja protiv Židova samo tamo postoji gdje posjednici i kapitalisti zarobljuju radnike i seljake i gdje se oni uslijed toga nalaze u potpunom neznanju. Samo neznalice ili potpuno podjarmljeni ljudi mogu vjerovati u laži i podvale koje nabacuju protiv Židova. To su ostaci iz vremena kmetstva, kada su svećenici palili jeretičare na lomačama, kad je narod bio zgažen i slijep, kad je postojalo ropstvo seljaka. Ali stara tama kmetstva nestaje. Narod je progledao.

Što je kultura u redovima radnika i namještenika manja to je antisemitska zaraza brža i uspješnija. U takvoj sredini je lako uvjeriti mase da su Židovi neprijatelji radnika i seljaka. U takvoj sredini je moguće ustvrditi da su židovski kapitali bezdušniji, bezobzirniji, lopovskiji od nežidovskih. — Većina Židova su siromašne, iskorištavane i ugnjetavane žrtve istog onog privrednog sistema kao i njihova nežidovska okolina.

Upirati na židovske kapitaliste kao jedine uzročnike svega zla znači proračunano i vješto obmanjivati siromašne mase, neodgojene i nesvjesne, koje lako podliježu ovakvim sugestijama. Već godine 1906 rekao je August Bebel:

»Socijalna demokratija bori se protiv antisemitizma jer je on pokret uperen protiv prirodnog razvoja društva. Ali i pokraj svog reakcionarnog karaktera i protiv svoje volje djeluje on konačno u protivnom pravcu, jer od antisemitizma protiv židovskih kapitalista podjarivane sitnograđanske i sitnoseljačke mase moraju doći do saznanja da nije samo židovski kapitalist nego kapitalistička klasa uopće njihov protivnik i da ih samo socijalizam može izbaviti iz njihove bijede.«

Ove sitnosopstveničke mase su i kod nas u glavnom nosioci antisemitizma odnosno najbrže podliježu antisemitskoj agitaciji. A kako se i naše radništvo još nije potpuno odijelilo od svojih sitnosopstveničkih predrasuda to i ono na žalost dosta često naliječe na antisemitski ljevak i čini time neprocijenjivu uslugu ne samo reakciji uopće nego u prvom redu »arijevskim« poslodavcima, koji ostaju u toj antisemitskoj hajci neoštećeni i mirni u zavjetrini.

Mi smo uvjereni da je Bebelova tvrdnja tačna i da će naskoro doći vrijeme kad će antisemitizmom zaražene mase progledati konačno uvidjeti na kome frontu se imaju grupirati. Ali proces rastriježnjivanja treba požuriti i

antisemitskoj agitaciji stati na kraj svim raspoloživim sredstvima.

Daleko smo od toga da uzmemo u obranu židovske kapitaliste. Na njihovu adresu upućujemo plamene riječi židovskog književnika Schalom Ascha:

»Teško vama, vi bogati Židovi. Od uvijek nosite vi gubavci našu sramotu i naše ruglo. Siromašne židovske mase bile su nedužne žrtve, koje su trpile za vaše grijehе. Vas nije stigla zaslužena mržnja, kojom vas goni kršćansko pučanstvo jer ste se mudro sklonuli u bezimеni kapital. Zato je slijеpa srdžba pogodila siromašne, беспомоćne židovske mase. Samo radi vas mrzi nas svijet. A što imamo od vas? Vaši roditelji su bili gulikože i profitadžije, vi sami ste poslovni ljudi a djeca se vaša daju krstiti.«

Ali mržnja na židovskog kapitalistu ne može i ne smije se prenositi na jedan cijeli narod i taj cijeli narod progoniti radi tankog sloja bogataša i zelenaša, Ističući parolu bratstva radnog naroda i ističući jedan novi svijet društvene pravednosti mi odbijamo ovu vještački podgrijavaу mržnju na Židove tim više što je uperena protiv jedne nezaštićene manjine. Nedostojno je moralne sadržine čovjeka uopće da se divljom mržnjom suprotstavlja slabijemu. Dobro primjećuje Jordan Kovačev: »Antisemitizam je najniži oblik mržnje jer je mržnja na беспомоćni narod.«

Posebni je još motiv ondje gdje se antisemitizam pokušava uvlačiti u radnički pokret. Tu antisemiti, obično agenti antiproleterskih akcija i pokreta upiru na činjenicu da su mnogi istaknuti prvaci radničkog pokreta bili Židovi. Istina je: Lassalle, Marx, Luxemburgova, Bernstein, Trocki, Bauer i mnogi drugi su bili Židovi. Ali je i istina da: Engels, Bebel, Liebknecht, Mehring, Jaures, Kautsky, Lenin i dr. nisu bili Židovi. Samo proračunano podvaljivanje može govoriti o judeomarksizmu ali tendenca je jasna: po mogućnosti izazvati nemir u radničkim

redovima, gdje su malograđanske tradicije još neiskori-
jenjene.

Židov nije kriv! Nije kriv današnjim haotičnim odno-
sima, koji rezultuju iz raspadanja jedne privredne plohe.
Neosporno je, da je jedan dio, i to neznatni dio, Židova
vezan uz tu plohu. Maskirati borbu protiv kapitala sa
borbom protiv Židova znači jurišanje na vjetrenjače. A
to je konačno i cilj antisemitizma: skrenuti pažnju, od
gladi i stradanja, obezumljenih masa na jednu nevažnu
pojavu i time ih uškopiti za pozitivnu akciju. Kad anti-
semiti upiru na židovski kapital oni čuvaju i zaštićuju
arijevski, koji ih i izdašno potpomaže.

Proletarijat, koji treba da ima saznanje o povezanosti
istorijskog procesa, treba da prednjači u borbi protiv an-
tisemitizma, te odvratne izrasline na današnjem društvu.
On mora da zna da pojedinci, rase, narodi ne odlučuju
sudbinom svijeta, već da s njom odlučuju gvozdeni zakoni
materijalne stvarnosti u kojoj Židovi zaista nisu odlučni
faktor. —

Treba držati u vidu, da je antisemitizam odlika malo-
građanštine i jedna od njenih reakcija protiv nadiranja
novih ekonomskih oblika. Još 1890 godine pisao je Fried-
rich Engels:

»... Antisemitizam nije ništa drugo nego reak-
cija srednjevjekovnih, na propast osuđenih društve-
nih slojeva protiv modernog društva, koje se u
glavnom sastoji od kapitalista i najamnih radnika.
Antisemitizam služi reakciji pod socijalističkim pla-
štom, on je neke vrste feudalni socijalizam s kojim
mi ne možemo imati posla. Ako je on u jednoj zem-
lji moguć onda to znači da tamo još nema dosta
kapitala. Kapital i najamni rad ne daju se razdvo-
jiti. Što je jači kapital to je i jača radnička klasa
i time je bliži svršetak gospodstvu kapitalista.«

I kada je iza rata srednji sloj izgubio svoju privrednu
i društvenu ravnotežu, kada su ga promijenjeni životni
odnosi stavili na kosinu na kojoj se morao neminovno

klizati u naručaj proletarizacije, pobješnjeli malograđanin je u antisemitizmu našao jevtinu mogućnost da dadne oduška svom očaju. Ta Židovi su u društvu tačka najslabijeg otpora i na njima se trebala razbiti ukućena mržnja proletarizovanog klajnbirgera.

Prema novim odnosima je srednji sloj bio bespomoćan on je samo zapažao da se oko njega ruši jedan svijet u kome je on nekoć živio sa priznatom socijalnom funkcijom. Tu funkciju je privredna lomljava uništila. Obezglavljen on u antisemitizmu nalazi mogućnost da ispolji svoje prignječenje instinkte.

Društveni odnosi su malograđaninu nejasni, niti on niti oni, koji su još zasićeni njegovim shvatanjima ne vide da u razvoju snaga, koje odlučuju današnjicom, igraju presudnu ulogu dvije krupne činjenice: kapital i rad.

Na planu te istorijske suprotnosti antisemitizam je osuđen na propast zajedno sa onim društvenim slojem, koji ga je preuzeo iz starih inventara ljudske zalutalosti.

Završićemo riječima, koje smo već uvodno spomenuli: »S antisemitizmom treba obračunati radi formiranja jednog višeg životnog izraza ljudske zajednice.«

„RADNIČKE NOVINE“

ZAGREB

HAULIKOVA ULICA 10, IV. KAT

Izlaze nedeljno jedanput na osam stranica

Svi radnici i namještenici te pristaše socijalističkih ideja, koji se interesiraju za napredak radničke klase i socijalistički pokret u našoj zemlji, treba da se pretplate na »Radničke Novine«.

Socijalističkom pokretu u našoj zemlji čini najbolje usluge onaj, koji potpomaže njegovu štampu.

Pretplata »Radničkih Novina« iznosi godišnje 70.— Din, polugodišnje 35.— Din, a na tri mjeseca 18.— Din.
